

Kalocsa B. et al.: A közép-dunai ártér és peremterületei partifecske-populációjának kutatása nemzetközi együttműködésben

Kalocsa Béla¹, Tamás Enikő Anna², Zuljevic Antun³, Mikuska Tibor⁴,
Mórocz Attila⁵ és Nagy Tibor⁶

***Abstract:** International Sand martin population research in the Central Danube floodplains and its surroundings – we started the investigation of the Sand martin population of the region along the river Danube and its floodplain from the Sió channel to the Drava river with different intensity in the past ten years in three countries (Hungary, Serbia and Croatia). As the habitats of the population (sand pits and steep riverbanks) are endangered in all the three countries, we started the international harmonization of the monitoring from the year 2006., and plan to develop it in the future. Our main aim is to map and regularly control the existing colonies and the natural (eroded banks) and artificial (sand and gravel pits, ditches etc.) potential nesting sites, in order to collect field data for the protective measures furthermore to gain information about the movement of the population among colonies and regions, in order to get to know the lifestyle of the species and its habitat requirements better, and to assess threats for effective protection. We have already mapped most of the bigger colonies and important habitats, we made photo-documentation and took GPS co-ordinates for digital mapping. With ringing and recoveries we proved that there is a significant movement among different colonies in the breeding season. We saw that the most important threats are the same at every colony, and similar problems require the harmonization of the preparation for habitat protection as well.*

¹ Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME), H-6500 Baja, Nagy I. u. 15. e-mail: kalocsa.bela@adukovizig.hu

² Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME), H-6500 Baja, Apáczai Csere J. u. 8. e-mail: et@blackstork.hu

³ Vajdasági Madártani és Madárvédelmi Egyesület (VMME), Zombor, Szerbia, e-mail: buza@ravangrad.net

⁴ Kopácsi Rét Természeti Park / Horvát Madártani Egyesület, Eszék, Horvátország, e-mail: tibor.kopacki.rit@gmail.com

⁵ Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság, Pécs, Tettye tér 9. e-mail: moroczattila@yahoo.com

⁶ Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság, Pécs, Tettye tér 9.

Előzmények

A Duna-ártér és peremterületei partifecske-populációinak vizsgálatát a Siótól a Dráváig három ország (Magyarország, Szerbia, Horvátország) területén különböző intenzitással folytattuk az elmúlt tíz évben.

Mivel az állomány élőhelyei (homokbányák és folyami szakadópartok) mindhárom országban veszélyeztetettek, a monitorozást a 2006. évtől nemzetközi szinten összehangoltan végezzük, és a jövőben továbbfejleszteni tervezzük. Célunk a partifecskek fészkelőtelepeinek és a fészkelésükre alkalmas természetes (vizek mentén kialakuló szakadófalak) és mesterséges (homok-, kavicsbányák, árkok, gödrök) partfalak feltérképezése és rendszeres ellenőrzése, a védelmi intézkedések foganatosításához terepi adatgyűjtés, a partifecskek fészkelési szokásainak, telepek közötti és régiók közötti mozgásának megismerése, valamint a faj életmódjának, élőhely-igényének, a veszélyeztető tényezőknek jobb ismerete a hatékony védelem érdekében.

A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület 36. számú Nyíregyházi Helyi Csoportja a Tisza magyar szakaszán és a Felső-Tisza mentén 1983 óta végzett partifecske kutatási és védelmi programjának tapasztalatai alapján indult 1998-ban az „Akcio Riparia” program¹. Ennek célkitűzéseikhez csatlakozva terjesztettük ki a partifecske-megfigyelő hálózatot a Duna-völgyre. A közép-dunai ártér mentén és a Duna-Tisza-közi hátság nyugati pereme környékén 1999 óta végzett partifecske kutatási és védelmi programunk 2006 óta intenzívebb, nemzetközi szinten összehangolt.

Cél

A partifecskek fészkelőtelepeinek és a fészkelésükre alkalmas természetes (vizek mentén kialakuló szakadófalak) és mesterséges (homok-, kavicsbányák, árkok, gödrök) partfalak feltérképezése és rendszeres ellenőrzése, a védelmi intézkedések foganatosításához terepi adatgyűjtés, valamint a partifecskek fészkelési szokásainak, telepek közötti és régiók közötti mozgásának megismerése. A faj életmódjának, élőhely-igényének, a veszélyeztető tényezőknek jobb ismerete a hatékony védelem érdekében.

Módszer

Egy-egy telepet a költési időszak első felében két alkalommal, a fiatalok kirepülésének időszakában további egy alkalommal látogatunk meg befogás és gyűrűzés céljából.

¹ <http://zeus.nyf.hu/~szept/partifecske/akcrip.htm>

Lehetőség szerint megszámláljuk az üregeket és létszámbecslést végzünk. A telepekről fotódokumentációt készítünk, az esetleges veszélyeztető tényezőket följegyezzük, a telep GPS-szel bemérjük digitális térképezés céljából.

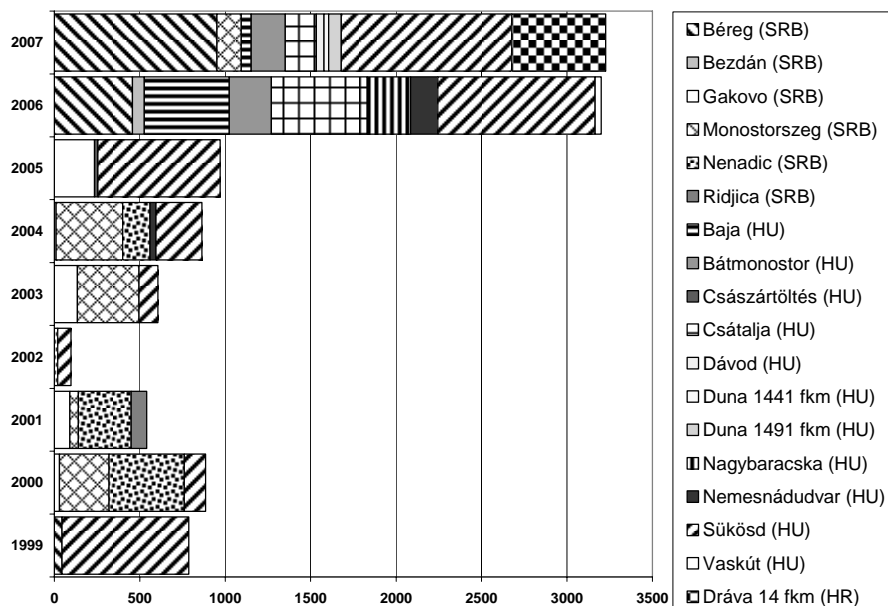
Vizsgált terület

A Duna-völgy és peremterületeinek természetes fészkelőtelepei és partifecskek által lakott homokbányák, Császártöltés község és Apatin (Szerbia) – Eszék (Horvátország) között, nemzetközi együttműködésben (1. táblázat, 1. sz. térkép).

Eredmények

A 2006-os és a 2007-es évben összesen 20 partifecske-telepet vizsgáltunk meg, és függönyhálával befogtunk és meggyűrűztünk minden telepen a telep nagyságától függő számú partifecsket (telepenként néhány példánytól a kb. 1000 példányig, 1. ábra).

A vizsgált telepek közül 4 volt található vízfolyás menti szakadópartban (Duna, Dráva és Duna-völgyi Főcsatorna), az összes többi telep mesterséges élőhelyen alakult ki, nagy részük homokbánya (1. táblázat).

1. ábra: Meggyűrűzött partifecskek száma évente a Duna-völgyben, 1999-2007.

		honnan					
		Sükösd	Gakovo	Nenadic	Backi Monostor	Kelebija	Ridjica
hová	Baja	7			1		
	Bátmonostor	1	1				
	Csátalja	1	5	1		1	1
	Nagybaracska		1		1		
	Nemesnádudvar	6					
	Sükösd		2		2		
	Béreg	4					

3. táblázat: Telepek közötti visszafogások 2006-ban (előző években gyűrűzött példányok, a telepek elhelyezkedése: 1.sz. térkép)

Vonuláskori megkerülések 1999-2006.

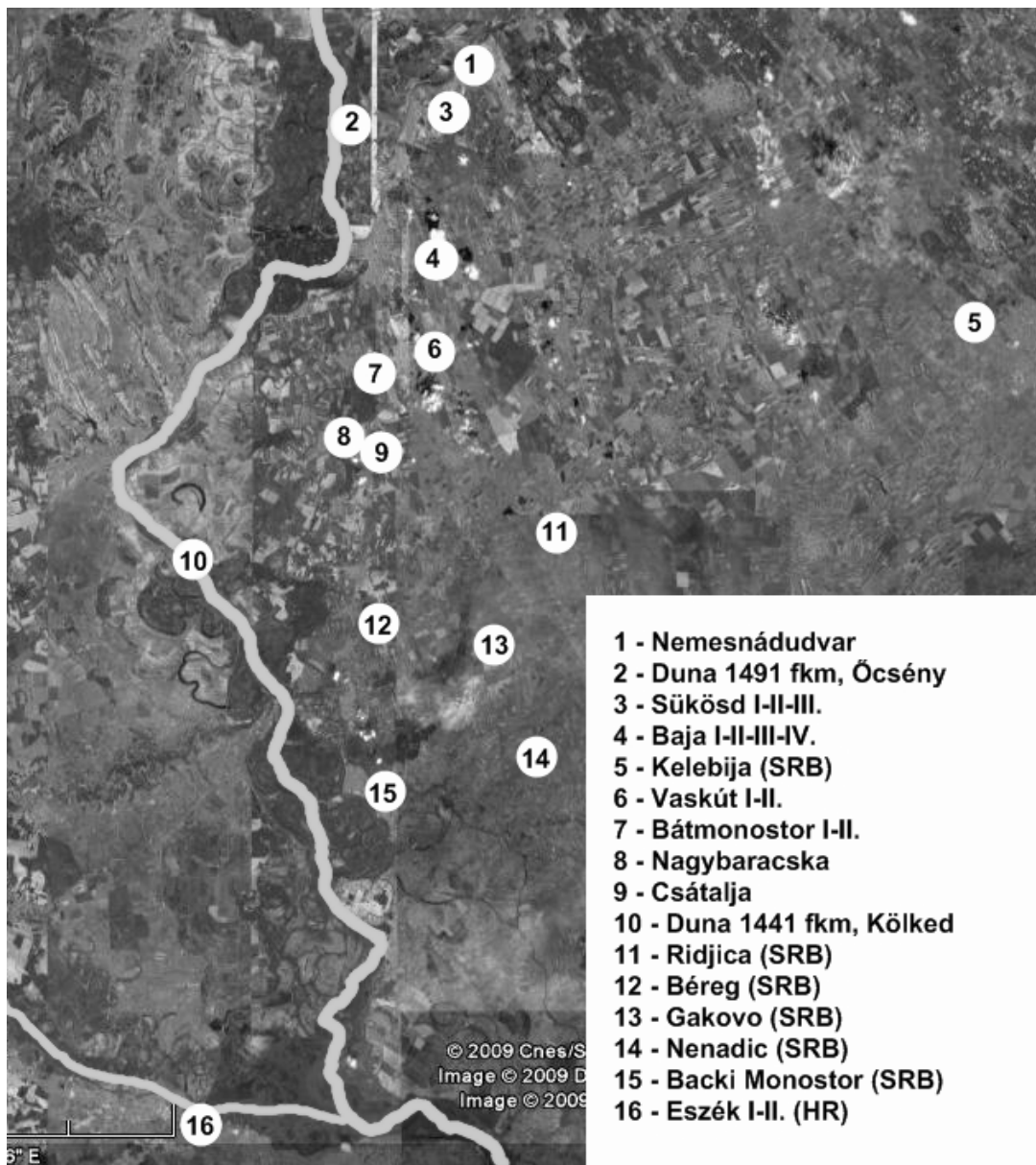
- Olasz gyűrűs Sükösdön és Sentán
- Backi monostori gyűrűs Massaciucoli Porto-ban (IT)
- Sentai gyűrűs Cava Pianettiben (IT)
- Görög gyűrűs Csátalján
- Sükösi gyűrűs Antikytheira szigetén (GR)
- Gakovo gyűrűs az Evros-deltában (GR)
- Sentai gyűrűs Kréta szigetén (GR)
- Máltai gyűrűs Nagybaracsán
- Backa topolai gyűrűs Máltán
- Sentai gyűrűs Bandirmában (TR)

Veszélyeztető tényezők

- A folyami szakadópartokon
 - a Duna áradása kiönti a telepet (pl. Nagypartos 2006.)
 - eltűn(t/n)ek a folyamszabályozás során (pl. Dráva 2007.)
- A homokbányákban
 - kiássák a rókák (pl. Sükösd II. 2006.)
 - a sok esőtől beomlik a löszfal (pl. Sükösd III. 2006.)
 - ha nincs bányászat, benövényesedik, elnéptelenedik (pl. Sükösd I.)
 - ha van bányászat, költésidőben fészkestül elhordják a homokot (pl. Baja II-III. 2006., Béreg 2006., Sükösd II. 2007.)

Köszönet a részvételért...

- az alsó Duna-völgyben aktív MME tagságnak,
- a helyi természetvédő civil szervezetek aktivistáinak,
- a határon túli kollégáknak és a
- hivatásos természetvédelem képviselőinek (DDNPI és KNPI),
- valamint a területen aktív gyűrűzőknek.

1. sz. térkép: a partifecske-kutatás helyszínei, 2006-2007.